

LOPPURAPORTTI

KASE Smart Countryside: Kuitua kylille

Hankenumero: **167678**

Hanke: **KASE Smart Countryside: Kuitua kylille**

Toteutusaika: **1.6.2021 – 31.12.2023**

Toteuttaja: **Lestijärven kunta / Kaustisen seutukunta**

Rahoittaja: **Pohjanmaan ELY-keskus**

- **Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto**

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020

(siirtymäkausi 2021–2022)

Kuntarahoittajat: **Halsuan kunta, Kaustisen kunta, Kokkolan kaupunki, Lestijärven kunta, Perhon kunta, Toholammin kunta, Vetelin kunta**

Kokonaisrahoitus: **155 706,80 €**

Hankehenkilöstö: **Santtu Lehto, projektipäällikkö**

Päivi Skantsi, projektiassistentti

Anu Kauppila, tiedottaja

Yhteenveto hankesuunnitelmasta

Hankkeen sisältönä on kerätä tietoa valokuidun laajentamistarpeista ja mahdollistaa valokuidun kyläverkkojen investointihankkeet valokuituverkon ulkopuolisilla maaseutualueilla. Hanke kohdistuu Kaustisen seutukunnan kuntien, Perhon sekä entisen Ullavan kunnan alueelle.

Alkuvaiheessa kiinnostuneita kyliä ja alueita kartoitetaan erilaisin keskusteluihin ja viestinnän keinoin, jonka jälkeen muodostetaan tilannekuva kiinnostuneista alueista, kylistä ja asukkaista. Tämän jälkeen käynnistetään suunnittelu kyläverkkojen rakentamiseksi, sisältäen toteutus- ja aikataulusuunnittelua, investointitarpeiden selvitykset ja laskemat sekä tarvittavat materiaalit ja palvelut. Hanke resursoi myös käynnistettävän investointihankkeen hallinointiin ja koordinointiin liittyvät toimenpiteet.

Hankkeen kohderyhmänä ovat valokuituverkon ulkopuolella olevat alueen asukkaat ja maaseudun yritykset. Yhteistyökumppanina hankkeessa toimii alueen kunnat ja KaseNet Oy.

Hankkeen tavoitteet:

- Kattava tieto alueen tietoliikenneinfrastruktuurin laajentamistarpeista sekä kuidusta kiinnostuneista asukkaista
- Konkreettinen ja toteuttamiskelpoinen hankesuunnitelma investointihankkeelle
- Kyläverkkojen rakentamiseen kohdistuvan investointihankkeen käytännön toteutuksen ja hallinnoinnin mahdollistaminen
- Asukkaiden, kylien ja kyläyhdistysten tietoisuuden lisääminen valokuituyhteyden tarjoamista eduista ja mahdollisuuksista
- Valokuidun saatavuuden parantuminen maaseutualueilla ja keskusten ulkopuolisilla alueilla
- 100 uutta valokuituliittymää
- Alueen elinvoiman lisääminen asumisen, työnteon ja yrittäjyyden ympäristönä
- Nopeiden yhteyksien tasa-arvoisen saatavuuden parantaminen
- Hiilijalanjäljen pienentäminen digipalvelujen käytön mahdollistamisella

Hankkeen toteuttaminen

Hanke käynnistyi kesäkuussa 2021. Hankkeen toteuttamisen aikataulusta on ohjannut laajakaistarakentamiseen tarkoitettujen tukirahoitusten hakukierrokset, joihin hankkeessa on valmisteltu uusia kyliin kohdistuvia valokuituverkkojen investointihankkeita. Tukirahoitusten aikataulujen takia hankkeen toteuttamiseen haettiin jatkoaikaa vuoden 2023 vuoden loppuun asti. Tavoitteiden saavuttamiseksi hankkeen konkreettisia toimenpiteitä on toteutettu hankesuunnitelman mukaisesti kolmeen työpakettiin kirjattujen toimien kautta.

1. Tiedottaminen ja viestintä

Hankkeesta on tiedotettu avoimesti ja julkisesti tasaisin väliajoin. Tiedotteet on julkaistu Kaustisen seutukunnan nettisivuille sekä ePressi-julkaisujärjestelmän kautta paikallislehdille ja muille median edustajille. Linkit julkaisuista ja muita pienempiä markkinointiviestejä on julkaistu myös seutukunnan sosiaalisen median kanavissa. Hankkeen edetessä todettiin tehokkaaksi viestiä hankkeen toimista myös alueellisissa puskaradio-keskusteluryhmissä.

Hankkeen tiedotteiden ja muun materiaalin kokoamiseen luotiin Kaustisen seutukunnan nettisivuille oma alisivusto hankkeelle. Löydettävyyden helpottamiseksi sivustolla hankittiin myös oma nettidomain www.kuituakylille.fi. Sivustolle on päivitetty aktiivisesti hankkeen aikana tuotettua materiaalia sekä muuta hyödyllistä tietoa hankkeen kohderyhmälle. Sivustolta löytyy mm. ajajana, jonka avulla sivuston vierailija pystyy seurata helposti hankkeen työpakettien etenemistä. Kyläverkkohankkeet-alasivustolle on päivitetty ajankohtaisia tapahtumia hankealueen kyläverkkohankkeista. Alueiden asukkaita on tiedotettu rakentamisen etenemisestä myös suoraan sähköpostilla ja puhelimitse, mutta heitä on ohjattu aktiivisesti kyläverkkohankkeiden omalle sivustolle.

Jo aikaisessa vaiheessa todettiin, että jalkautuminen kylille on tehokkain tapa tavoittaa hankkeen kohderyhmiä. Hankkeen projektipäällikkö on järjestänyt yhdessä kyläaktiivien kanssa valokuidun kyläiltoja yhteensä 16 kpl. Kyläiltojen tarkoituksena on ollut kertoa valokuidun eduista ja mahdollisuuksista sekä pohtia yhdessä, miten valokuituyhteyksiä voitaisiin kehittää alueella. Nämä kyläilto-
lat ovat olleet tärkeä osa valokuituverkkojen kehittämisen alkuvaiheessa, kun alueen asukkaat ovat kokoontuneet yhteisen asian äärelle. Useassa kyläillassa on ollut myös mukana KaseNet Oy:n asiantuntijoita kertomassa tarkempia yksityiskohtia valokuituun liittyen.

Kyläiltojen osallistujamäärät ja toteutus kokonaisuudessaan kehittyi hankkeen edetessä. Infotilaisuuksien toteutukset hankkeen alussa piti miettiä tarkkaan johtuen vielä Covid-19 pandemiasta ja siitä aiheutuvista kokoontumisrajoituksista. Myöhemmin toteutukset pystyivät olla vapaamuotoisempia, mutta ihmisten osallistuminen kaikenlaisiin yleisötapahtumiin on ollut yleisesti vähäisempää kuin ennen pandemiaa.

Hanke on ollut esillä myös muissa alueen yleisötapahtumissa valokuidun tietoisuuden lisäämiseksi. Yhteistyötä on tehty mm. Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen kanssa matalan kynnyksen Tartu digiin-kiertueella. Kaustisen seudun Tulevaisuuden tekijät-foorumissa tavoitettiin alueen nuoria ja verkostoiduttiin muiden alueen toimijoiden kanssa. Kesä- ja lomakauden tapahtumissa on tavoitettu hyvin myös alueen vapaa-ajan asukkaita, joista monet tarvitsevat parempia tietoliikenneyhteyksiä paikkariippumattomuuden ja etätöiden mahdollisuuksien lisääntyessä.

Valokuidun hyötyjen ja mahdollisuuksien tietoisuuden lisäämiseksi toteutettiin valokuidun käyttäjäkokeemuksia ja liittymän asentamista esittelevä video. Videon sisältö suunniteltiin niin, että se kestää aikaa ja toimii yleishyödyllisenä infomateriaalina. Video on julkaistu Kaustisen seutukunnan YouTube-kanavalla.

2. Laajakaistayhteyksien laajentamisen ja kyläverkkojen suunnittelu

Tilannekuvaa kyläverkoista kiinnostuneista alueista aloitettiin kartoittamaan sähköisen valokuitukyselyn avulla. Hankealueelle kohdennetulla ja monikanavaisella markkinoinnilla kyselyyn saatiin vastauksia 91 kpl. Kyselyn vastausten ja hankkeen yhteistyökumppaneiden tietojen perusteella tunnistettiin jo hankkeen alkuvaiheessa alueita, missä oli selkeästi kysyntää ja tarvetta laajakaistayhteyksien laajentamiselle. Hankkeen edetessä potentiaalisia kyläverkkoalueita löytyi useita lisää mm. kyläaktiivien yhteydenottojen ja kuntien kanssa käytyjen keskusteluiden avulla.

Potentiaalisten alueiden asukkaille ja yrityksille järjestettiin valokuidun kyläiltoja. Koronapandemian kokoontumisrajoitusten aikaan tilaisuuksiin osallistuminen oli mahdollista joko paikan päällä tai etänä Teams-yhteydellä. Kyläiltojen tavoitteena oli myös löytää lisää valokuidusta kiinnostuneita asukkaita ja yrityksiä, jotta kyläverkkojen rakentamishankkeita voitiin suunnitella tarkemmin eteenpäin. Kyläilloissa pohdittiin yhdessä kyläläisten kanssa myös kyläverkkojen erilaisia toteuttamismahdollisuuksia. Hyvin aikaisessa vaiheessa todettiin, että kyläyhteisön itsenäisesti

toteuttamana valokuituverkon rakentaminen tuo monia erilaisia haasteita ja ei ole järkevää toteuttaa. Sen sijaan paikallinen valokuituyhtiö KaseNet Oy oli kaikin puolin oikea taho toteuttamaan näitä investointihankkeita.

Ensimmäiset valokuidun kyläverkkojen laajentamiseen soveltuvat alueet löytyivät Halsuan Hieta-
lahdesta, Ullavan Rahkosesta, Kaustisen Vissavedentieltä sekä Vetelistä Annankalliolta ja Heikkiläntien ympäristöstä. Näillä jokaisella kyläverkkoalueella yhteistä oli aktiiviset asukkaat, jotka innostivat omilla toimillaan myös muita alueen asukkaita mukaan kyläverkkojen kehittämiseen. Yhteisöllisyys nousikin hankkeen aikana tärkeimmäksi ominaisuudeksi kyläverkkojen mahdollistamisessa uusilla alueilla. Kuitua kylille-hankkeessa tehtyjen selvitysten perusteella KaseNet Oy jätti syksyllä 2021 ensimmäiset hakemukset Pohjanmaan ELY-keskukselle investointituesta uusien valokuidun kyläverkkojen rakentamiseen.

Hakemusten jättämisen jälkeen hankealueista järjestettiin julkinen kuuleminen. Julkisessa kuulemisessa muut valokuitutoimijat pystyivät ilmoittamaan omista seuraavan kolmen vuoden aikana aloitettavista markkinaehtoisista verkonrakennussuunnitelmista alueilla. Kyläverkkotuen myöntämisen ehtona on, että hankealueille ei ole seuraavan kolmen vuoden kuluessa suunnitteilla markkinaehtoista rakentamista. Näistä hankealueista Vetelin Annankallio ja Heikkiläntie rajattiin pois julkisen kuulemisen jälkeen, koska niille alueille oli ilmoitettu tapahtuvan valokuiturakentamista markkinaehtoisesti lähivuosina. Muille hankealueille KaseNet sai myönteisen tukipäätöksen maaliskuussa 2022.

Hankealueella jatkettiin myös uusia kyläverkkoalueita kohti maaseuturahaston kyläverkkotuen seuraavaa hakua. Valokuituiltojen ja kuitukyselyiden perusteella tarvetta valokuituverkon laajentamiselle löytyi joka puolella hankealuetta. Toteutettavuusselvitystä tehtiin etenkin Kaustisen Köyhäjoella uuden kyläverkon mahdollisuuksista.

Kyläverkkotuki tuli seuraavan kerran haettavaksi syksyllä 2023. Toteutettavuusselvitystä oli tehty tällä välin etenkin Kaustisen Köyhäjoella, minkä perusteella alueesta valmisteltiin yhdessä KaseNetin kanssa hakukierrokselle investointitukihakemus. ELY-keskus ilmoitti loppuvuodesta, että se oli valinnut Köyhäjoen kyläverkkohankkeen rahoitettavaksi uudelle kaudelle. Virallisen päätöksen odotetaan saapuvan alkuvuonna 2024 ja rakentaminen heti seuraavana kesänä.

Toinen hankkeessa hyödynnetty laajakaistarakentamisen julkinen tukimuoto on ollut helmikuussa 2022 alkanut Traficomien laajakaistatukiohjelma. Siinä julkinen tuki muodostuu Traficomien tuen lisäksi kuntien maksuosuudesta, jota maaseuturahaston kyläverkkotuessa ei ole.

Kevään aikana aloitettiin tarkemmat keskustelut alueen kuntien kanssa mahdollisuudesta Laajakaistatukiohjelman hyödyntämiseen. Vetelin ja Perhon kunnat olivat valmiita ja aloitteellisia valokuituyhteyksien kehittämiseen. Muissa kunnissa tuen vaatima kuntaosuus nousi tuen hyödyntämisen esteeksi.

Kuitua kylille-hanke valmisteli yhteistyössä Vetelin ja Perhon kuntien sekä maakuntaliiton kanssa hankealueet esitettäväksi laajakaistatukiohjelmaan. Syksyn 2022 hankealueiden markkina-analyysin ja maakuntaliiton kilpailutuksen jälkeen Vetelin laajakaistahankkeen toteuttajaksi valittiin KaseNet Oy. Vetelin laajakaistahankkeeseen kuuluivat samat Annankallion ja Heikkiläntien alueet, mitkä oli aikaisemmin kyläverkkotuen kuulemisessa rajattu pois sen tuen piiristä. Alueiden rakentaminen alkoi maanrakennustöillä kesällä 2023.

Perhon laajakaistahankkeen toteuttamiseen ei valitettavasti tullut maakuntaliiton kilpailutuksessa yhtään tarjousta. Jälkeenpäin todettiin, että hanke oli liian suuri sisältäen kolme Perhon kyläaluetta. Lisäksi alueiden potentiaali vaihteli suuresti toisistaan. Tämän perusteella hankealueita rajattiin uudelleen ja alueet erotettiin kahdeksi erilliseksi hankkeeksi. Uuden järjestelyn ja kilpailutuksen ansiosta Perhon Humalajoen ja Peltokankaan laajakaistahankkeita toteuttamaan valittiin syksyllä 2023 KaseNet Oy. Perhon kunta on varautunut vuoden 2024 talousarviossa hankkeisiin kuntarahaosuudella.

3. Kyläverkkohankkeen hallinnointi ja koordinointi

Tukipäätösten jälkeen järjestettiin infotilaisuuksia kyläverkkohankkeiden etenemisestä hankealueilla. Tilaisuuksissa verkon rakentaja esitteli suunnitelmia ja sen rakentamisen vaiheita. Alueiden asukkaat pystyivät vielä samalla esittää tarkentavia kysymyksiä rakentamiseen liittyen. Tilaisuuksissa allekirjoitettiin myös ensimmäiset liittymäsopimukset uusille kyläverkkoalueille.

Kyläverkkojen rakentamisen etenemistä on voinut seurata kuituakylille.fi sivustolle luodusta Kyläverkkohankkeet-alasivustosta. Sivustolle on päivitetty ajankohtaisia tapahtumia

kyläverkkohankkeista. Alueiden asukkaita on tiedotettu rakentamisen etenemisestä myös suoraan sähköpostilla ja puhelimitse, mutta heitä on ohjattu aktiivisesti kyläverkkohankkeiden omalle sivustolle.

Kuitua kylille-hanke on toiminut hankesuunnitelman mukaisesti aktiivisesti myönteisen tukipäättöksen saaneiden investointihankkeiden hallinnoinnissa ja koordinoinnissa mukana mahdollistaen käytännön toteutuksen. Hankesuunnitelmaan resursoitu asiantuntijapalvelu *Investointihankkeiden kilpailutusten tekninen konsultaatio* kilpailutettiin julkisesti hankkeen toimesta. Asiantuntijapalvelun avulla verkon rakentaja kilpailutti tarvittavat urakoitsijat ja materiaalit investointihankkeille hankintailmoitukset.fi -palvelussa (HILMA). Lisäksi Kuitua kylille-hanke on valmistellut ja koonnut tarvittavat dokumentit investointihankkeiden maksuhakemuksiin.

Valokuituverkkojen rakentamista suunnitellessa on tavoiteltu yhteistyötä eri toimijoiden kanssa synergiaetujen löytämiseksi esimerkiksi yhteisrakentamisessa. Yhteisrakentamisen etuna on kustannusten jakaminen toimijoiden kesken, ja maanrakennuksesta aiheutuvien haittojen vähentäminen, kun samaan ojaan voidaan samalla asentaa useampia kaapeleita. Hankealueen kuntien ja sähköverkkoyhtiöiden kanssa on käyty jatkuvaa keskustelua yhteistyön mahdollistamiseksi verkon rakentamisessa. Yhteisrakentaminen on toteutunut Vetelin laajakaistahankkeessa yhteistyössä KaseNetin ja Vetelin Energian kanssa. Vetelin Energia asentaa alueella sähkökaapelit samaan ojaan KaseNetin valokuidun kanssa. Tämänkaltainen yhteistyö on ollut myös monen asukkaan toiveena, jotta tontin reunoja ei kaiveta auki useaan kertaan eri kaapeleiden asentamiseksi.

Tulokset ja vaikutukset

Kuitua kylille-hankkeessa tehtyjen toimenpiteiden avulla alueen valokuituverkko laajentuu kahdeksalle uudelle kyläalueelle. Uudet kyläverkot on jo otettu käyttöön Halsuan Hietalahdessa, Kaustisen Vissavedentiellä ja Ullavan Hanhisalo-Länttä alueella. Vetelin Annankalliolla ja Heikkilässä, Perhon Humalajoella ja Peltokankaalla sekä Kaustisen Köyhäjoella verkkojen on tarkoitus valmistua viimeistään 2025 vuoden aikana. Tämän jälkeen uusilla kyläverkkoalueilla kaikkiaan yli 500 taloudella on mahdollista liittyä valokuituverkkoon. Tämä tarkoittaa noin 8 prosenttia koko hankealueen asutokunnista. Liittymäsopimuksia alueella on tehty jo yli 180, joista valmiiksi

liittymiksi on rakennettu ja käyttöön otettu noin puolet. Rakentaminen jatkuu verkon rakentajan toimesta hankealueiden ja yksittäisen liittymien osalta taas keväällä 2024.

Lestijärven ja Toholammin kuntien alueille ei uusia kyläverkkoja saatu hankkeen aikana toteutettua. Näiden kuntien alueilla on kuitenkin selkeitä tarpeita myös valokuidun saatavuuden kehittämiseksi. Heikoista yhteyksistä huolimatta alueiden kysyntä ei ole ollut vielä tarpeeksi suurta, jotta kyläverkkoinvestointeja olisi kannattanut lähteä suunnittelemaan eteenpäin. Lestijärven erityispiirteinä on järven ympärillä olevat vapaa-ajan asunnot, joiden käyttäjät jopa tuplaavat kunnan väestömäärän kesäaikaan. Näiden vapaa-ajan asukkaiden tavoittaminen ja saaminen mukaan verkkojen kehittämiseen auttaisi myös pysyvän asutuksen yhteyksien kehittymistä

Hankkeen aikana syntyneiden uusien kyläverkkojen toteutumisesta huolimatta valokuidun saatavuus alueella on vain n. 35 %. EU:n laajuinen tavoite on, että 2030 vuoteen mennessä kaikilla olisi mahdollisuus vähintään 1 Gbit/s nopeuden laajakaistayhteyteen. Ilman julkista tukea, kuten maaseuturahaston kyläverkkotuki tai Traficomien laajakaistatukiohjelma, tämä tavoite ei ole mahdollista toteuttaa. Kuitua kylille -hankealueen kaltaisilla maaseutualueilla. Nämä tuet pitää saada hyödynnettyä, jotta yhteydet maaseutualueilla kehittyvät ja kaikilla olisi tasa-arvoiset mahdollisuudet käyttää aina vain lisääntyviä sähköisiä palveluita.

Kaustisen seutukunta jatkaa alueen kuntien hyväksymän seudullisen elinvoimaohjelman mukaisesti työtä digitaalisen ja älykkään seudun kehittämiseksi.

Kaustisella 29.12.2023

Santtu Lehto
projektipäällikkö